

Společnost

pro

hospodářské a sociální

dějiny

vědecké zasedání *Společnosti*, které se konalo v Ostravě
ve čtvrtek 12. listopadu 2009

Místo: Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity a Centrum pro
hospodářské a sociální dějiny FF OU

Čas: od 11:00

Program:

1. Představení projektu **Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850 – 1914**

Doc. Pavel Kladiwa – Dr. Andrea Pokludová

2. Vystoupení a diskuse věnované **XV. světovému kongresu hospodářských dějin v Utrechtu**

Kontaktováni byli všichni čeští účastníci; vystoupil zástupce Ostravské univerzity prof. M. Myška, prof. M. Hlavačka z HÚ AV ČR a FF UK Praha a dále doc. A. Doležalová z VŠE Praha.

Vědecké zasedání SHSD ČR v Centru pro hospodářské a sociální dějiny FF OU začalo v 11:00 hod. přivítáním všech přítomných a upřesněním programu jednání. Předseda výboru SHSD Jiří Dvořák oznámil operativní přeuspořádání jednotlivých bodů podle možností přednášejících. Poté požádal pana **prof. PhDr. M. Myšku, DrSc., KH FF OU**, aby všechny přítomné seznámil s tím, jako on prožil a viděl **XV. světový kongres hospodářských dějin v nizozemském Utrechtu**. Pan profesor konstatoval, že kongres je dle jeho názoru vždy událostí mimořádnou. On osobně stihl jen 8 sekcí, což je relativně pouze malý výsek celého programu. Nerozebíral dále množství a vysílající země účastníků, ani počet proběhlých sekcí. Uvedl, že postkomunistické země měly jen 2 sekce. Jeho celkový dojem: i v době snadného spojení mají podobné akce stále svůj význam, tak asi jako knihovny; ten význam spočívá v setkávání lidí, kdy se více získá v kuloárech. Kongres přinesl jak zajímavá témata, tak i balast, ale i zcela nové věci. Pokud jde o organizaci, mohl srovnávat, protože zažil Kodaň, Budapešť, Helsinky a nyní Utrecht. Podle jeho názoru je škoda, že na posledních kongresech se opustila ústřední „velká“ témata (bylo jich 4-6 maximálně). Veškerá směřování byla v těchto případech pečlivě připravena, byla masovější účast, sborníky příspěvků, zpravodaj, který to shrnul = tam se něco řešilo a také vyřešilo. Byly samozřejmě i „Table Round“ – nezatěžovaly však ostatní jednání, účast byla libovolná. Prof. Myška se účastnil i „prezidentské sekce“ – v ní proběhla diskuze, zda cesta nastoupená před 15 lety byla prospěšná?! Dříve: „*Já se dovídal o svém tématu – člověk se mohl spolupodílet, tato dnešní cesta není cestou nejproduktivnější!*“ Příště – snad návrat – informace o současných trendech! „*Co se mi nelíbilo, že celé části světa vypadly – nejsou vůbec zastoupeny. Málo lidí bylo*

z Rakouska, Polska, atd.“ Otázka, jak a zda bude nutno zasáhnout - ?? Závěr: „*Smysluplnost kongresů trvá a nadále platí, viz Montreal – podnět k výzkumu občanské společnosti – prof. Kocka.*“

Poté v 11,25 hod. vystoupil pan **prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., z HÚ ČR Praha a ředitel Ústavu českých dějin FF UK Praha**, který označil Utrecht za krásné město, které žilo kongresem, „*Pro mne to byl převratný kongres, jazykově převládala a dominovala angličtina.*“ Pokud jde o cliometrii, již omezena, zaměření na dějiny. Nejen tradiční témata (dějiny obchodu, průmyslové revoluce, dopravy, technologií), ale hlavně interdisciplinární propojení – kontext revoluce, antropologie, internet. Druhým pořadatelem byl utrechtský ústav Sociálních dějin – spojnice = Finance = Výměna informací – zásadní směr a zakotvení hospodářských a sociálních dějin. Ekonometrická historie (americká škola New Economic History) ustupuje do pozadí. Přinesla ignoraci starších období – zabývala se jen 20. stoletím, dnes již návrat k dřívějším trendům. Ekonomie – také biologický proces – evoluce, kultura, příroda, konzum – výzkum závislosti jména v ekonomické úspěšnosti jedince na příkladě jména Smith (Kovář) – sonda, zda se jméno dostává do horních pater společnosti – Chicago – ekonomie, ekologie, kunsthistorik. Angličan – tradiční přístup, Američan - zpochybnil! Sociální stát! Nové téma: vládli Švédové – je to možné, je to zásadní. Vzpomínková sekce: sešli se „staří pánové“ – dvě témata: Západ a Východ. Vzpomenuta složitá pozice IEHA – jednak snaha zapojit uznávané odborníky (u nás např. prof. A. Klíma), jednak nutnost udržovat kontakt s oficiálními představiteli vědy ze socialistických států (u nás např. akademik Jaroslav Purš). Další téma: defraudace – přesun kongresu ze Sevilly do Madridu! Závěrečné zasedání: nový kongres 2012 bude v JAR. Zazněly zde i dvě námitky: Proč ne my ve Skotsku; Francouz – proč není francouzština kongresovou řečí? Jinak je problém placení příspěvků, u ČR jde o 5 let, tedy asi 1000 Švýcarských franků. Za Slováky byl na kongresu přítomen jen prof. dr. R. Holec, CSc. Pochvala pro doc. dr. A. Zářického, Ph.D. a jeho spolupracovníky za přípravu publikace pro kongres.

Následovala diskuze, ve které postupně vystoupil: A. Zářický – „měla by se připravit sekce do JAR a vycestovat tam, podpora zde v Ostravě, Praha stále centrem“, M. Hlavačka – „nutnost vnitřní konference, profil pracoviště“, L. Fasora – „Česko je malý rybník, nikdo ze střední Evropy nemá vliv“! J. Englová – „Je nutné získat osobnost, která má kontakty, bez toho se to neprosadí!“ J. Hájek – „nelze stále opakovat spolupráci v rámci střeoevropských zemí, ale třeba hledat silnějšího partnera (např. Anglii či jinde)“, L. Fasora – „Diplomatická záležitost“, A. Zářický – „nutný termín, do kdy, šetřit, úkol: sehnat potřebné finance, tedy asi 30. tisíc?“, L. Fasora – „Sociální stát, sociální legislativa“, M. Hlavačka – propojit se státními rozpočty – socialismus a CEP?“, J. Hájek – „Anketa, Kontakty, Abstrakt, co by mělo být?!? Pracovní schůzka: duben 2010“, M. Hlavačka – „téma životodárné zbraně a ekonomika“, J. Englová – „příprava již i na rok 2015!“

Následovala ve 12,15 hod. pečlivě připravená prezentace: **doc. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D.**, který poutavě přiblížil knihu: **KLADIWA, Pavel: Lesk a bída obecních samospráv na Moravě a ve Slezsku 1850-1914. Díl I. Vývoj legislativy. Ostrava: Ostravská univerzita 2007, 160 s., ISBN 978-80-7368-284-2.** Začal tím, že připomenul prof. M. Myšku, který přišel s návrhem vhodného tématu: Občanská společnost – Bürgertum, městská společnost od 19. století, od osvícenství, Civil Society (18.-20. století), Bürgertum Gesellschaft, zakotvit to vše do života obcí = městská společnost 1850-1914, Každodenní život – viz Jiří Pešek – zkoumání českých dějin – vnímání hlavně jako národnostní problém, ne interakce, omezení jen na české kruhy. Proto zvoleno 8 lokalit, 6 měst na Moravě a 2 ve Slezsku. Knižní výstupy mají vyšší stupeň, zde také využita z literatury česká města a reflexe z Německa. Jednalo se o dva důvody: 1) v Čechách byla jiná situace – okresní samosprávy, 2) Odlišení v Čechách je jasné – výjimka bylo málo, na Moravě a ve Slezsku hospodářsky silní Němci. V 1. svazku byla zpracována legislativa, tedy co bylo dovoleno, co nebylo – volební řády – 1850 x 1860 -

Kompromis = staré x nové elity! Majetek – vzdělání = pravidla by evoluční cestu vývoje upřednostnila, vliv v obcích se začal projevovat, vztah N x Č – národnostní rovina – sociální aspekt – reformy v 19. a 20. Zlatý věk české samosprávy.

Potom převzalo slovo paní **Mgr. Andrea Pokludová, Ph.D.**, která představila knihu: **KLADIWA, Pavel - POKLUDOVÁ, Alena – KAFKOVÁ, Renata: Lesk a bída obecních samospráv na Moravě a ve Slezsku 1850-1914. Díl II. Svazek 1. Muži z radnice. Ostrava: Ostravská univerzita 2008, 751 s., ISBN 978 80 7368 595 9.** Jedná se o mimořádně obsáhlý svazek, který přináší i informace z jiných moravských a slezských měst, čímž bude utišen regionální zájem! Čas a prostor je vymezen lety 1850-1914. Téma: Obecní volby, včetně širší volebního práva (1862 – statutární města), výkon volebního práva v obcích – udělování občanství (Vítkovice), kdo volil a kdo byl zvolen = radniční kliky! Zastupitelstvo! Spolkový život – národnostní konflikt - věci školské, střety národnostní – myšlenky nacionalismu = udělaná databáze je interaktivní, což je přínosem!

Poté opět převzal slovo doc. dr. P. Kladiwa, Ph.D., který ve zbylém čase prezentoval, že se ukázalo, že komunální podnik v letech 1850-1914 si hleděl rentability, zejména u plynáren, elektráren a tramvají. Co byl municipální socialismus – vodovody a kanalizace – veřejný zájem x ekonomický přínos, nacionalismus vše prodražuje, protože české firmy jsou dražší nežli ty německé! V oblasti školství se v rámci obcí nijak moc nešetřilo, úřednictvo, územní plánování měst do roku 1880 živelné, poté už je koordinace, Multiplikační efekt železnice – Nádražní třída – je možné dále rozpracovat, stejně jako komunální finance a řádné a mimořádné daně, provést komparace.

Prof. dr. M. Hlavačka, CSc. doplnil, že: „*Jedeme zde konečně ze zdola, sledujeme boj o radnici, o dítě, zemský sněm má na 40 % lidí z komunální politiky.*“ Námět = Profesní a veřejný zájem, vývoj české ústavnosti od r. 1678, jistý úvěr. V diskuzi a dotazech dále zaznělo: M. Hlavačka – vyzvednout přínos strategie; A. Doležalová – ekonomické aspekty, J. Novotný – problematika půjček; M. Hlavačka – otázka transferu a ofertního řízení!

Po proběhlé diskusi se k tématu 15. světového kongresu hospodářských dějin vrátila paní **doc. PhDr. Antonie Doležalová, CSc.** Pochválila periodicitu, konstatovala tematické opakování některých sekcí, v nich ale nebyla personální kontinuita. Pozitivní bylo to, že kongres byl vyhlášen v době, kdy ještě nebyla krize, přesto se tímto fenoménem zabývala celá řada sekcí, což bylo dobré, že se tomuto aktuálnímu tématu věnovala pozornost. Pochválila zejména dodržování časových limitů – 15 minut. Byl to týdenní maratón o 19. a 20. století. Převažovala Evropa, Čína a Afrika, problémy kontinuity a diskontinuity, sekce pro nerovnoměrný vývoj – centrum x periférie, stát blahobytu – sociální kapitál = lidský – jaký byl vliv vzdělání, koncepce pojištění a svépomocné spolky, šedá ekonomika, vliv mafie, vztah ekonomie a biologie, hledání i v parlamentu, rozšiřování EU po pádu komunismu. Rumuni na kongresu měli zastoupení, byla tam i genderová tematika – včetně staršího zaměření na roli žen v podnikatelských aktivitách, v rodinných podnicích, otázky vdovství, držení půdy. Závěr: česká účast 10 lidí, P. Vorel – číslo by bylo mnohem vyšší, sekce M. Myšky a A. Zářického vyzvednuta, prodloužil se časový horizont, závěry jsou aplikovatelné, Ekonomické metody – nátěr – pouze fasáda – moc se jí líbila prezentace JAR.

V následném vystoupení diskutovali M. Hlavačka a J. Hájek posun k ekonomickým otázkám, jako byly finance, rentabilita atd.

Kolem půl druhé byla celá akce řídicím ukončena, poděkováno všem přednášejícím, diskutujícím i účastníkům a popřáno hodně úspěchů v další práci v rámci SHSD ČR. Většina účastníků potom přijala nabídku organizátorů a odebrala se na oběd do předem zajištěných prostor nedaleké plzeňské restaurace.

Důležité upozornění na závěr:

Jde o přepis mých soukromých poznámek, takže některé náznaky nemusí být zcela průhledné. Protože chci tento text rozeslat jak členům výborům, tak hostitelům, rád bych Vás všechny na tento důležitý fakt upozornil. Proto taky nejde o oficiální uhlazený zápis, ale o můj osobní, bohužel často jen telegrafický, záznam postřehů a faktů z jednotlivých vystoupení. Tato vystoupení pak budou v plné (autorské) šíři publikována buď v Informačním bulletinu, nebo (možná) na stránkách Hospodářských dějiny – Economic History.

Bohužel jsem též přehlédl, že kolega Jan Hájek nedostal včas k přehlednutí můj prvotní e-mail, tak proto došlo k tomuto opoždění, za které se Vám všem omlouvám a děkuji Vám všem za Vaše laskavé pochopení!

Závěrem mi ještě dovoluňte, abych Vám všem, jak jménem svým - osobně, tak i jménem zvoleného předsedy Výboru SHSD Česka, popřál požehnané vánoční svátky a v tom novém roce 2010 zejména hodně zdraví, potřebného, leč nedostatkového osobního štěstí, celoroční pohody a potřebných úspěchů na všech frontách Vašich aktivit!

Zapsal: Jiří Dvořák dne 13.11.2009

Přehlédl: Jan Hájek